

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 22

Заснований в 1996 році

Рівне – 2002

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. — Рівне: РДГУ, 2002. — 207 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 2 від 27.09.2002 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.

Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 07 — 3.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2002

13. Янаш Чиркс *Психологические основы обучения.* – М.: Профтехиздат. – 1960. – 144 с.

14. Ярошенко В.В. *Школа и профессиональное самоопределение учащихся.* – К.: Рад. школа, 1983. – 122 с.

Одержано редакцією 21.08.2002.

УДК: 373. 61

О. М. ПАВЕЛКІВ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ІНТЕРЕСІВ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ФАКУЛЬТАТИВНИХ ЗАНЯТЬ

Професійна орієнтація школярів є проблемою багатоаспектною (економічне, соціологічне, психологічне, медико-фізіологічне), але поряд з цим і насамперед вона є проблемою педагогічною. В центрі реалізації її завдань стоять передусім педагог, школа. Тому від рівня освіти, культури, громадянської зрілості школярів, яка, передбачає серйозне ставлення до вибору майбутнього трудового шляху, значною мірою залежать економічний і соціальний розвиток нашого суспільства.

Одним з основних показників ефективності профорієнтаційної роботи у сучасній школі в урочний і позаурочний час з учнями старших класів є ступінь сформованості у них професійних інтересів. Розглядаючи особливості формування професійного інтересу ми звернулися до попередніх наукових досліджень з даного питання. Теоретичні основи інтересу розкриваються в чисельних роботах з соціології, психології, педагогіки тощо. Методологічні підходи до визначення інтересу аналізуються у дослідженнях М.Ф. Беляєва, Л.І. Божович, Л.А. Гордона, Б.И. Додонова, В.Г. Іванова, С.Л. Рубінштейна, Г.І. Щукіної. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам розглядати інтерес як ставлення особистості до певних предметів і явищ оточуючої дійсності; синтетичний, складний процес, який включає взаємозв'язок інтелектуального, емоційного і вольового компонентів; категорію динамічну, що розвивається поетапно від емоцій афективного характеру до усвідомлення об'єктів і явищ дійсності. Загальні теоретичні положення про сутність інтересу послужили основою для виявлення специфіки професійного інтересу.

Провівши теоретичний аналіз літературних джерел з проблем професійного інтересу ми виявили наступні психолого-педагогічні положення щодо формування професійних інтересів школярів у процесі факультативних занять: на думку А.А. Вайсбург, С.П. Кряжде, А.П. Сейтешева професійний інтерес можна визначити як вибіркове, позитивне ставлення учнів до певної професії. Він включає інтелектуальні (пізнавальні), емоційні і вольові компоненти (В.Ф. Сахаров, А.П. Сейтешев, А.Ф. Есаулов). Такі дослідники як В.Г. Іванов та Н.Г. Морозова вважають, що професійний інтерес займає центральне, домінуюче положення в загальній структурі інтересу. Стрижневі навчальні і пізнавальні інтереси є основою для формування професійного інтересу, який з ними взаємозалежний і взаємообумовлений (Н.П. Майорова, Н.Г. Морозова, В.Ф. Сахаров, І.К. Степаненков, Г.І. Щукіна). Таким чином, вивчення функціональної природи професійного інтересу, результати дослідно - експериментальної роботи дозволили нам розглядати професійний інтерес як емоційно забарвлене, позитивне ставлення школярів до певної професії, пов'язане з прагненням розширити знання і уміння, що

характеризується вольовою установкою на оволодіння нею, потребою в активній діяльності. Структура професійного інтересу, на нашу думку, містить такі основні компоненти: пізнавальний, емоційний, вольовий і потребнісно-діяльнісний.

Виділення потребнісно-діялісного компонента як системоутворюючого у структурі професійного інтересу обумовлено прагненням учнів заглиблено ознайомитися з обираємою професією. Він зокрема включає активність особистості школяра як показник ставлення до професії.

У своєму дослідженні ми виділяємо три рівні сформованості професійного інтересу - низький, середній і високий, кожному з яких відповідають певні показники. Так, високий рівень сформованості професійного інтересу включає відповідність розвитку навчального чи пізнавального інтересу до інтересу професійного; стійку потребу школярів у знаннях з відповідних навчальних предметів; володіння інформацією про зміст обраної професії, шляхи одержання відповідної фахової освіти; емоційний стан, що характеризується позитивним стійким, тривалим ставленням до обраної професії; відповідність вивчаємої області знань з майбутньою професійною діяльністю; активну позицію учнів в оволодінні знаннями про професію; установку школярів на подолання труднощів у оволодінні професією.

У своєму дослідженні, вивчаючи стан проблеми на практиці, ми значне місце приділяли аналізу роботи шкіл по проведенню факультативних занять з метою профорієнтації учнів старших класів. Як показує вивчення передового досвіду по використанню профорієнтаційних можливостей факультативних курсів у загальноосвітній школі, вчителі до навчального процесу включають елементи профінформації; застосовують такі форми і методи як бесіди, лекції, екскурсії й та ін.; здійснюють взаємозв'язок урочних і позаурочних форм організації занять з факультативними. Ми прийшли до висновку, що такі умови позитивно впливають на вибір професії учнями старших класів. Однак, аналіз профорієнтаційних можливостей факультативних занять у практиці роботи загальноосвітніх шкіл дозволив нам виявити і певні недоліки: використання факультативів тільки як додаткових занять для підготовки школярів до олімпіад, конкурсів, іспитів. Програми факультативних курсів часто не включають відомості про відповідні професії. Вчителі недостатньо приділяють увагу питанням вивчення особистості учнів, індивідуальному і диференційованому підходам до школярів з урахуванням різних рівнів сформованості у них професійних інтересів. Аналіз програм діючих факультативів свідчить про те, що на жаль недостатньо реалізуються їх профорієнтаційні можливості, не конкретизовані завдання з профорієнтації, слабо застосовується інформація про професії.

На основі вивчення стану формування професійних інтересів школярів на практиці і на підставі результатів дослідно-експериментальної роботи, нами були виявлені профорієнтаційні можливості факультативних занять. Це – поглиблення профорієнтаційної спрямованості їх змісту, удосконалення форм і методів профорієнтаційної роботи. А саме - наповнення матеріалом із профорієнтаційною спрямованістю (включення інформації про зміст професії, вивчення особистості школяра, використання активних форм і методів, лекції з проблемним викладом матеріалу, рольові ігри, профорієнтаційні ігри та інше), аналіз довідкової і професіографічної літератури; здійснення диференційованого й індивідуального підходів до учнів з урахуванням рівня сформованості у них професійних інтересів. Успішність формування професійних інтересів у процесі факультативних занять забезпечувалася застосуванням принципів політехнізму, краєзнавства, а також

надбанням школярами досвіду в практичній діяльності, наближеної до обраної професії.

Виходячи з результатів дослідно-експериментальної роботи нами були обґрунтовані і розроблені умови, які сприяли ефективності формування професійних інтересів учнів у процесі факультативних занять. Зокрема була визначена профорієнтаційна спрямованість змісту, форм та методів викладання розробленого нами факультативного курсу “Основи економічних розрахунків”. Основними вимогами щодо розробки змісту факультативного курсу “Основи економічних розрахунків” були такі: відповідність змісту меті та завданням формування у старшокласників професійних інтересів; відповідність змісту педагогічно доцільному співвідношенню між теоретичними та практичними складовими; забезпечення логічної послідовності вивчення навчального матеріалу; врахування вітчизняного та закордонного досвіду при відборі та побудові змісту навчального матеріалу; профорієнтаційна спрямованість змісту; доступність змісту на всіх етапах і стадіях вивчення; відповідність змісту відведеному на його вивчення часу. Програма факультативного курсу “Основи економічних розрахунків” була призначена для учнів 10 – 11 класів. Вона вивчалася паралельно із вивченням курсу “Основи економіки” протягом одного навчального року.

Вибір даного факультативу обумовлений сучасними вимогами до інтегративного навчання в школі, можливістю охоплення різних сфер професійної діяльності, з огляду на різноманітні професійні інтереси школярів. Метою даного курсу є ознайомлення школярів з основними фінансовими термінами, які є притаманними сімейній економіці та економіці підприємства (фірми, приватного підприємця і т. ін.) та математичними методами їх обчислення.

Основними завданнями курсу “Основи економічних розрахунків” були: формування в учнів системи економічних знань та умінь прикладного характеру та поглиблення загальної економічної підготовки школярів; ознайомлення школярів із практичними застосуваннями математики в економіці; формування в учнів умінь здійснення елементарних економічних розрахунків; розвиток у школярів інтересу до економіки та професій з цієї сфери; формування умінь прийняття економічних рішень на основі фінансово-математичних розрахунків; забезпечення реалізації міжпредметних зв'язків із шкільним курсом математики й основ інформатики та обчислювальної техніки. До числа таких знань та умінь зокрема відносилася методика здійснення економічних розрахунків, які є необхідними як для сімейної економіки так і успішної професійної діяльності, особливо – приватного підприємництва. Разом з тим здійснювалося поглиблене вивчення учнями конкретної професії, виходячи з їхніх інтересів.

Дослідно-експериментальна робота проводилася в п'ятих експериментальних групах у процесі якої реалізовувалися наступні основні напрямки, що забезпечували ефективність формування професійних інтересів школярів: удосконалення змісту програми курсу “Основи економічних розрахунків”, форм і методів викладання факультативного курсу; поглиблене вивчення учнями змісту професій сфери підприємницької діяльності; удосконалення індивідуальної, диференційованої роботи з урахуванням рівня сформованості професійних інтересів школярів - за допомогою систематичного надання їм інформації про професії, варіативність навчального і профорієнтаційного матеріалу, розподілу індивідуальних диференційованих завдань, виходячи з інтересів слухачів факультативу, розподілу учнів на групи за рівнем сформованості їх професійних інтересів і організації відповідної роботи з ними, використання активних форм і методів навчання.

Відповідно до рівня підготовленості школярів, їх вікових особливостей, з урахуванням наявних інтересів, для активізації всіх структурних компонентів професійного інтересу: пізнавального, емоційного, вольового, потребнісно-діяльнісного - застосовувалися різні форми і методи навчання: лекції з проблемним викладом матеріалу, (рольові ігри, диференційовані й індивідуальні творчі завдання й ін.)

З метою забезпечення індивідуальної і диференційованої роботи з учнями нами проводилося вивчення особистості школярів; визначення типологічних і індивідуально-психологічних особливостей учнів; виявлення рівня сформованості їх професійних інтересів. Відповідно до показників рівнів сформованості професійних інтересів учнів (високим, середнім, низьким) і на основі установленого взаємозв'язку професійних інтересів з пізнавальними і навчальними нами були виділені п'ять мікрогруп слухачів факультативів:

- *учні, що володіють різноманітними хитливими навчальними чи пізнавальними інтересами, що відповідають профілю факультативна, що не мають професійний інтерес;*
- *учні зі стрижневими навчальними чи пізнавальними інтересами, що відповідають профілю факультативу, що не мають професійний інтерес;*
- *учні з низьким рівнем сформованості професійного інтересу;*
- *учні із середнім рівнем сформованості професійного інтересу;*
- *учні з високим рівнем його сформованості.*

Відповідно до виділених рівнів сформованості професійних інтересів здійснювалося варіювання навчального і профорієнтаційного матеріалу, розподіл індивідуальних і диференційованих творчих завдань, корекція розвитку професійних інтересів учнів. Результати експерименту свідчать про те, що реалізація індивідуального і диференційованого підходів до школярів активізує формування їх професійних інтересів, завдяки підвищенню якості засвоєння ними змісту професії, надбанню практичних умінь, необхідних у майбутній професійній діяльності, розвитку всіх структурних компонентів професійного інтересу до високого рівня його сформованості.

У процесі проведення експериментальної роботи ми звертали особливу увагу на використання взаємозв'язку факультативних занять з позакласною роботою. Для активізації вибору старшокласниками майбутньої професії у ході дослідно-експериментальної роботи з школярами проводилися профорієнтаційні ігри, профконсультації, екскурсії, бесіди про професії й таке інше.

За результатами дослідження були визначені умови, що сприяють ефективності формування професійних інтересів школярів: забезпечення взаємозалежних організаційно-педагогічних вимог (відповідність вибору занять бажанням і інтересам учнів; здійснення взаємозв'язку навчання з практикою; застосування міжпредметних зв'язків; використання в комплексі класних, факультативних і позакласних занять; включення в зміст факультативних курсів краєзнавчого матеріалу; реалізація політехнічного принципу); ознайомлення школярів із професіями на основі поглибленого вивчення навчальних предметів, різних областей знань; здійснення індивідуального і диференційованого підходів до формування професійних інтересів учнів; досягнення взаємозв'язку пізнавальних, навчальних інтересів школярів із професійним; активізація всіх структурних компонентів професійного інтересу: пізнавального, емоційного, вольового, потребнісно-діяльнісного - для забезпечення його стійкості.

Кількісний і якісний аналіз результатів експерименту показав, що до кінця навчання на факультативних заняттях пізнавальні і навчальні інтереси учнів у

значній мірі відповідали професійним. Істотно зріс рівень інформованості школярів про зміст професії. Компоненти професійних інтересів учнів характеризувалися стійкістю. У школярів була сформована активна, діяльнісна позиція в оволодінні професією, вольова готовність до подолання труднощів. Оцінювання рівнів сформованості професійних інтересів слухачів факультативів здійснювалося вчителями, класними керівниками за наступними критеріями інформованість школярів про зміст професії; наявність взаємозв'язку пізнавальних, навчальних інтересів із професійним; активність учнів в оволодінні знаннями про професію (прагнення здобувати їх самостійно, його реалізація, активна позиція); тривалість емоційного стану стосовно професії (ступінь привабливості професії для школярів); впевненість у подоланні труднощів (переконаність, обґрунтованість, умотивованість).

Одним з факторів впливу, який у значній мірі визначає як успішність оволодіння навчальним матеріалом так і, в перспективі, вибір відповідної професії, є наявність в учнів пізнавальних інтересів. Зрозуміло, що наявність інтересу до певного предмету або циклу предметів не обов'язково переростає в інтерес до відповідних професій або професійний інтерес. Проте, на думку ряду дослідників наявність пізнавального інтересу є підґрунтям розвитку інтересу до професії, який може перерости у професійний інтерес. Крім того, навчально - пізнавальна діяльність школярів не досягає вищих щаблів свого розвитку без наявності особистісно значущого ставлення до діяльності. Тобто інтерес є однією з головних спонукальних причин будь-якої діяльності та його можна вважати первинною формою суб'єктивних проявів, оскільки він виражає вибіркового характер і діяльності, і предметів, і явищ оточуючого середовища [5, 19].

На сьогодні існує декілька методик, які дозволяють діагностувати особливості сфери інтересів школяра. В нашому дослідженні професійні інтереси школярів досліджувалися з використанням методики "ОДАНІ", яка є однією з модифікацій "Анкету інтересів" Л. Голомштока та О. Мешковської і дозволяє визначити інтереси опитаного, сферу його "переваг" та "заперечень" [3, 13-17]. Методика надає можливість розглянути діапазон інтересів, виділити спектр інтересів, які є значущими при вирішенні питання про вибір професії. Паралельно з зазначеною методикою ми використовували також тест "Квадрат інтересів" [4, 26-29], який дозволяє зробити висновки щодо переваги інтересів учня до певного типу професій (за класифікацією Є.О. Клімова) [2]. При цьому ми спиралися на результати досліджень Д.О. Закатнова, які показують, що високі результати при вивченні економіки та математики притаманні учням, у яких має місце переважання інтересів до професій типу "Людина - знакова система"[1] .

Внаслідок реалізації експериментальних факторів відбулися суттєві зміни в динаміці розвитку професійних інтересів учнів за термін проведення формуючого експерименту. Аналіз результатів цієї роботи дозволив визначити динаміку відображену в таблиці 1

Таблиця 1

Динаміка розвитку професійних інтересів учнів в контрольних і експериментальних групах (в %)

<i>Зміст</i>	<i>КГ</i>	<i>ЕГ</i>
<i>Професійні інтереси докорінно змінилися</i>	<i>5,1</i>	<i>29,8</i>
<i>Професійні наміри не змінилися</i>	<i>24,6</i>	<i>15,2</i>
<i>Професійні інтереси уточнилися</i>	<i>23,9</i>	<i>22,4</i>
<i>Виникли професійні інтереси в учнів, в яких їх не було</i>	<i>22,1</i>	<i>28,7</i>
<i>Не мають певних професійних інтересів</i>	<i>24,3</i>	<i>3,9</i>

Проведене нами дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Впровадження змісту факультативного курсу “Основи економічних розрахунків”, проведення відповідної позакласної роботи із профорієнтаційною спрямованістю (включення інформації про зміст професій, вивчення особистості школяра з метою профорієнтації, використання активних форм і методів навчання, аналіз довідкової і професіографічної літератури); реалізація диференційованого й індивідуального підходів до слухачів факультативу сприяли формуванню професійних інтересів старшокласників, активізації структурних компонентів: пізнавального, емоційного, вольового і потребнісно-діяльнісного, що характеризують їх стійкість .

2. У дослідно-експериментальній роботі обґрунтована профорієнтаційна спрямованість змісту, форм і методів викладання факультативного курсу “Основи економічних розрахунків”. Застосовування їх у взаємозв'язку дозволяє формувати різноманітні професійні інтереси старшокласників на основі: вивчення особистості; варіативності навчального і профорієнтаційного матеріалу; розподілу учнів на групи й організації з ними відповідної роботи; розподілу індивідуальних і диференційованих творчих завдань; профінформації, що сприяє поглибленню знань школярів про зміст професії; використання профконсультацій, профорієнтаційних ігор, які активізують позицію учня в пошуку майбутньої професії.

3. Встановлено, що ефективності формування професійних інтересів школярів у процесі факультативних занять сприяють наступні умови: здійснення взаємозалежних організаційно-педагогічних вимог; ознайомлення учнів із професіями на основі поглибленого вивчення навчальних предметів, областей знань; реалізація індивідуального і диференційованого підходів з урахуванням рівня сформованості професійних інтересів; досягнення взаємозв'язку пізнавальних, навчальних інтересів школярів із професійним; активізація всіх структурних компонентів професійного інтересу.

4. Факультативні заняття за курсом “Основи економічних розрахунків”, що включають рішення задач по формуванню професійних інтересів старшокласників, сприяють активізації їх професійного самовизначення, а також забезпечують у цілому удосконалення профорієнтаційної роботи в школі.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Закатнов Д.О. Соціально-педагогічні проблеми формування готовності учнівської молоді до підприємницької діяльності // Педагогічні основи трудового становлення і професійного самовизначення молоді: Колективна монографія. – К.: ІП АПН України, 1996. – С. 160-174.
- 2.Климов Е.А. Психолого-педагогические проблемы профессиональной ориентации. – М.: Просвещение, 1983. – 160 с.
- 3.Павлютенков Е.М. Кем быть? –К.: Молодь, 1989. – 199 с.
- 4.Уніат С., Комінко С. Вибір професії, або задача з багатьма невідомими. – Тернопіль: Підручники та посібники, 1997. – 87 с.
- 5.Щукина Г.И. Проблема познавательного интереса в педагогике. – М.: Педагогика, 1971. – 112 с.

Одержано редакцією 24.08.2002.

ЗМІСТ

<i>Миколі Сергійовичу Янцуру — 50 років</i>	3
Янцур М. С. Науково-теоретична підготовка спеціалістів з професійної орієнтації учнівської молоді і незайнятого населення	6
Сидоренко В.К., Яровий К.О. Функції моделювання у педагогічній діяльності	16
Войтко А.І. До питання професійного самовизначення підлітків в сучасних умовах.....	20
Дещенко О.М. Аналіз теоретичних основ мотивації школярів у їх професійному самовизначенні	23
Павелків О.М. Формування професійних інтересів старшокласників у процесі факультативних занять.....	27
Коломієць М.Б. Мотиваційно-ціннісні аспекти вибору професії вчителя трудового навчання	31
Давидович В.О. Методологія і методи дослідження соціально-професійного зростання молодих робітників-випускників ПТУ	34
Шуťак В.Г. Робота з пластмасами в початкових класах.....	38
Кирильчук Ю.В. Формування у старшокласників креслярсько-графічних навичок на заняттях з професійного навчання.....	41
Хоронжевський О.М. Теоретичні засади формування основ гігієнічної культури учнів в процесі трудової підготовки	43
Сиротенко Т.А., Погорєлова Т.Г. До питання визначення витрат часу на вивчення розділу „Руководілля”.....	46
Щетина Н.П. Психологічні основи графічної діяльності у процесі читання та виконання креслень.....	49
Козяр М.М., Дєєв С.С., Янцур М.С. Дидактичні основи застосування нових інформаційних технологій в графічній підготовці студентів.....	53
Білевич С.В. Історичні передумови інтеграції нарисної геометрії та креслення як навчальних предметів вищого навчального закладу освіти	58
Сингаївський Д.В. Удосконалення змісту підготовки студентів до керівництва технічною творчістю учнів	62
Галатюк Ю.М. Дидактичні механізми організації творчої пізнавальної діяльності.....	65
Бєлошицький О.О. З історії руху юних техніків Київщини	70
Канцємал П.П. Реалізація творчого підходу до оздоблення виробів засобами гравірування в гурткової роботі з учнями	74
Кардаш Н.В. Проблеми фахової підготовки вчителів трудового навчання з народних ремесел.....	76
Титаренко В.П. Естетичне виховання студентів педагогічно-індустріального факультету засобами декоративно-прикладної творчості	79
Стєшенко В.В. Особливості державної атестації випускників вищих педагогічних навчальних закладів освіти в умовах ступеневої освіти	82
Романюк І.М. Модульно-рейтинговий підхід до процесу підготовки військових спеціалістів	86
Кошелєв О.Л., Піддубна Н.Г. Удосконалення навчального процесу в педагогічному вузі шляхом формування в студентів процедур і операцій творчої пізнавальної діяльності	91
Лучкіна Л.В. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів технічного фаху засобами художньої літератури	95
Задорожна Л.В. Обґрунтування педагогіки як науки та мистецтва в педагогічних працях М.І. Дємкова.....	98
Зінченко Н.А. Критерії вивчення рівня сформованості елементів національної свідомості та патріотичного досвіду дитини	101
Сілкова Е.О. Внесок українських вчених в розробку особистісно-орієнтованих моделей навчання	108
Осницька Т.Р. С.Я. Дем’янчук про виховання учнівської молоді в душі миру і взаєморозуміння.....	111
Гавриш Н.В. Словесна творчість як компонент художньо-мовленнєвої діяльності дітей в контексті використання синтезу мистецтв	113
Янцур Л.А. Ознайомлення дошкільників з творами образотворчого мистецтва.....	117
Бондарик М.В. Перші кроки в мистецтві	124
Крайнова Л.В. До проблеми інтелектуального та мовленнєвого розвитку дошкільників засобами екологічного виховання.....	127
Бондаренко Н.Б. Шляхи виховання основ духовних цінностей у старших дошкільників у сім’ї.....	132
Корякіна І.В. Особливості підготовки ліворуких дітей шостого року життя до навчання письма	135
Корєнева І.М. Індивідуалізація навчання – як необхідна умова розвитку спостережливості молодших школярів у процесі вивчення природничого матеріалу.....	140
Журба Л.В. Особливості змісту навчання іноземної мови як другої спеціальності у вищих педагогічних закладів освіти.....	143
Гордій Н.М. Розвиток жіночої освіти в педагогічній журналістиці ХІХ століття.....	148
Загородня Л.П. Розвиток й удосконалення техніки мовлення майбутніх вихователів дошкільного закладу в процесі вивчення курсу "Основи педагогічної майстерності"	154
Чернюшок О.В. Проблема інтеграції теоретичних знань з кольорознавства в практичну діяльність студентів спеціальності “Декоративно-прикладне мистецтво”	159
Пермінова С.О., Хорова педагогічна думка в ХVІІ ст. і «Музикійська грамати́ка» М. Ділецького	162
Шолудько Н.Г. Виховна роль аматорських об’єднань у структурі молодіжного дозвілля.....	167

Димченко С.С. Вплив ідей А. Штогаренка на формування першого українського камерного ансамблю баяністів	169
Тишик О.А. Прогресивна педагогічна думка другої половини XIX століття про необхідність підготовки вчителів співів для народної школи.....	172
Столярчук Б.Й. “Троїста музика” і її роль в українській інструментальній музиці	175
Терлецький М.М. Метроритм і графіка у процесі навчання музиканта-духовика	179
Крусь О.П. Народнопісенна творчість волинського краю: традиції, історія.....	185
Фарина М.П. До питання становлення української вокальної педагогіки.....	188
Ярмак Т.М. Інтерпретація фортепіанних творів В.А. Моцарта	190
Хилюк Н.Ф. Теоретико-педагогічні передумови музично-естетичного виховання в Україні	195
Хижко О.В. До проблеми формування навичок естрадно-джазового музикування у студентів музичних училищ	197
Відомості про авторів	203

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 22

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Курченко Н.Б.
Комп'ютерна верстка Хом'як О.Л.

Здано до набору 18.07.2002 р. Підписано до друку 27.09.2002 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 28,72. Обл. вид. арк. 29,72. Замовлення № 14/1. Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки
(к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в
закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 22. —
Рівне: РДГУ, 2002. — 207 с.**

ISBN 966 — 7281 — 07 — 3.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання, розвитку, трудової та графічної підготовки і профорієнтації дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378 ББК 74.20